

Fjármála- og efnahagsráðuneytið/
Skrifstofa fjármálamarkaða
Samráðsgátt, mál nr. 45/2024

Reykjavík, 1. mars 2024

**Efni: Umsögn Landssamtaka lífeyrissjóða um áformaskjal, mál nr. S-45/2024,
breytingar á lögum nr. 129/1997 (fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða)**

I. Inngangur

Landssamtök lífeyrissjóða (LL) vilja með erindi þessu koma á framfæri umsögn um fyrirhugaða breytingu á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða (lífeyrissjóðalögin/lsl.). Áformin snúa einkum að rýmkun heimilda lífeyrissjóða til fjárfestinga í óskráðum hlutafélögum sem hafa það að meginstarfsemi að fjárfesta í íbúðarhúsnæði sem ætlað er til langtímaleigu til einstaklinga.

Útfærslu áformaðra breytinga á lsl. er ekki nánar lýst í áformaskjalinu. Af efni skjalsins má ráða að líklegt sé að áformin varði breytingu á 3. mgr. 36. gr. b í lsl. og þá mögulega með áþekkingum hætti og varðar fjárfestingar í félögum sem skráð eru á markaðstorg fjármálagerninga.

LL fagna áformum um rýmkun fjárfestingarheimilda lífeyrissjóða í þessu tilliti. Lífeyrissjóðir hafa um áratugaskeið verið kjölfestan í fjármögnunarkerfi fyrir íbúðarhúsnæði einstaklinga, einkum í formi fjármögnunar opinberra lánakerfa sem og með beinum lánveitingum til sjóðfélaga. Þá hafa lífeyrissjóðir hin síðari ár einnig verið virkur fjármögnunaraðili íbúðalána viðskiptabankanna með kaupum á sértryggðum skuldabréfum á markaði. Þessi fjármögnun lýtur einkum að fjármögnun eigin húsnæðis einstaklinga. Með þessum hætti hafa lífeyrissjóðir lagt sitt af mörkum til skilvirkari fjármögnunar ríkissjóðs á sínum lánakerfum og virkrar þátttöku viðskiptabankanna á þessum markaði sem og með beinni þátttöku í lánveitingum til einstaklinga sem tryggt hefur mun virkari samkeppni á þessum mikilvæga markaði. Það er því rökrétt að horfa til þess að auðvelda lífeyrissjóðum fjárfestingar í fjármögnun íbúðarhúsnæðis sem rekið er af félögum sem hafa það að markmiði að leigja einstaklingum slíkt húsnæði til langs tíma.

Lífeyrissjóðir hafa komið að fjármögnun á leiguhúsnæði fyrir einstaklinga beint og óbeint, einkum með lánveitingum til leigufélaga. Nú rýnir hópur lífeyrissjóða möguleika á að kaupa

fyrir milligöngu fjárfestingarfélags slíkt félag sem hefur það að markmiði að leigja út íbúðir til einstaklinga til langs tíma.

Áformuð rýmkun heimilda lífeyrissjóða er til þess fallin að liðka fyrir slíkum fjárfestingum og efla þar með þá starfsemi sem hér um ræðir og byggja upp virkari þróun og samkeppni á þessum markaði.

II. Ábendingar varðandi efnisþætti sem vert er að skoða í tengslum við áformin

Þótt það sé án efa til bóta að auka heimildir lífeyrissjóða til fjárfestinga í slíkum hlutafélögum sem hér um ræðir með sértækri heimild mæla LL eindregið með því að það verði gert með sem almennustum hætti. Í því sambandi er bent á að í 1. mgr. 36. gr. lsjl. eru efnismikil ákvæði er varða almenna greiningu lífeyrissjóða á fjárfestingarkostum. Íslenska lífeyrissjóðalöggjöfin er jafnframt með mun meiri takmarkanir er varða fjárfestingar en gildir almennt innan landa OECD. Í þessu sambandi verður vikið stuttlega að tveimur þáttum.

1) Hámarks eignarhlutfall hvers lífeyrissjóðs í félagi

Mikilvægt er að hækka hámarkshlut lífeyrissjóðs í hverju óskráðu félagi eða hlutum um sjóði um sameiginlega fjárfestingu sem hér um ræður umfram þau 20% mörk sem nú gilda.

Fjárfestingar sem hér um ræðir kalla á ítarlega greiningarvinnu lífeyrissjóða m.t.t. ákvæða lsjl. og eðlis fjárfestinganna almennt. Eins og fram kemur í meðfylgjandi töflu yfir eignir lífeyrissjóða í árslok 2022 fara þrír stærstu lífeyrissjóðirnir með rúmlega 50% eigna og tíu stærstu sjóðirnir með rétt tæplega 90%, á sama tíma og næstu ellefu sjóðir stýra rúmum 10% eignanna.

Reynslan hefur sýnt að stór fjárfestingarverkefni eru gjarnan leidd af stærri lífeyrissjóðum sem leggja þá verulega krafta í undirbúning og greiningu. Á sama tíma takmarkar 20% hámarkshlutur í hverju félagi það hlutfall sem fjárfestingin getur orðið af heildareignasafni sjóðsins samanborið við minni sjóði. Það leiðir af sjálfu sér þegar bornir eru saman sjóðir sem stýra um eða yfir 1.000 milljörðum samanborið við um 100 til 360 milljarða svo dæmi séu tekin af þremur stærstu lífeyrissjóðunum samanborið við þá sjö næstu sem á eftir koma. Þetta setur í raun sjóðfélaga í ólíkum sjóðum í ólíka og ósanngjarna stöðu hvað mögulega eignadreifingu í eignasöfnum varðar.

Þá skiptir hér máli varðandi skilvirkni og samkeppni að færri en fimm sjóðir geti komið að fjármögnun hvers óskráðs félags eða hluta í öðrum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu, eins og staðan er miðað við gildandi lög. Reynslan hefur sýnt að ef stærstu sjóðirnir taka ekki full 20% í slíkum fjárfestingum torveldi það gjarnan fjármögnun stærri verkefna.

Rýmkun á nefndum 20% mörkum 7. mgr. 36 gr. c í lsjl. væri því til þess fallin að liðka fyrir þeim fjárfestingum sem hér um ræðir og efla samkeppni á þeim markaði.

Yfirlit yfir dreifingu eigna lífeyrissjóða í árslok 2022

Lífeyrissjóður	Hrein eign 31.12.2022	% af heildareignum	Uppsafnað, % af heildareignum
1 Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins	1.293.133.101	19,5%	19,5%
2 Lífeyrissjóður verzlunarmanna	1.173.110.572	17,7%	37,3%
3 Gildi – lífeyrissjóður	913.251.091	13,8%	51,0%
4 Birta lífeyrissjóður	567.303.113	8,6%	59,6%
5 Frjálsi lífeyrissjóðurinn	400.485.960	6,0%	65,7%
6 Almenni lífeyrissjóðurinn	365.572.864	5,5%	71,2%
7 Stapi lífeyrissjóður	349.411.030	5,3%	76,5%
8 Brú lífeyrissjóður	338.526.139	5,1%	81,6%
9 Festa – lífeyrissjóður	251.987.247	3,8%	85,4%
10 SL lífeyrissjóður	242.349.213	3,7%	89,0%
11 Lífsverk lífeyrissjóður	151.512.761	2,3%	91,3%
12 Íslenski lífeyrissjóðurinn	138.678.480	2,1%	93,4%
13 Lífeyrissjóður bankamanna	102.688.002	1,6%	95,0%
14 Lífeyrissjóður stm. Reykjavíkurborgar	87.179.608	1,3%	96,3%
15 Lífeyrissjóður Vestmannaeyja	83.146.389	1,3%	97,6%
16 Eftirlaunasjóður atvinnuflugmanna EFÍA	55.665.203	0,8%	98,4%
17 Lífeyrissjóður bænda	41.028.325	0,6%	99,0%
18 Lífeyrissjóður stm. Búnaðarbanka Íslands	24.533.937	0,4%	99,4%
19 Lífeyrissjóður Rangæinga	18.355.975	0,3%	99,7%
20 Lífeyrissjóður stm. Akureyrarbæjar	13.778.019	0,2%	99,9%
21 Lífeyrissjóður Tannlæknafélags Íslands	8.425.264	0,1%	100,0%
Heildareign	6.620.122.293	100%	

2) Heimild til fjárfestinga verði almennari hvað varðar starfsemi viðkomandi félaga eða sjóða um sameignlega fjárfestingu

Undanfarin misseri hefur átt sér stað talsverð umræða á vettvangi lífeyrissjóða, stjórnvalda og víðar um aðkomu lífeyrissjóða að innviða- og nýsköpunarfjárfestingum enda mikil þörf fyrir langtímafjármagn á þeim vettvangi. Einnig hefur verið rætt um fjárfestingarþörf til umbreytinga í sjálfbærnivægferðinni. Þar má nefna verkefni tengd innviðauppbyggingu auk ýmissa verkefna sem tengjast þróun og umbreytingu á framleiðslu vöru og þjónustu í átt að lágkolefnishagkerfi samhliða aukinni áherslu á verndun vistkerfa, aðferðafræði hringrásarhagkerfis, verndun sjávar og ferskvatns svo dæmi séu nefnd. Þessi mikilvægu atriði eru nefnd í dæmaskyni en eru ekki tæmandi upptalning.

LL skora á ráðuneytið að horfa til þess að rýmkun á hlutfalli óskráðra eigna nái almennt til félaga og sjóða án tillits til kjarnastarfsemi þeirra. Þar eiga sjónarmið varðandi hámarkshlutföll í hverju félagi jafnframt að fullu við.

III. Niðurlag

Eins og fram kemur í inngangi styðja LL þau áform sem kynnt eru í áformaskjalinu. Jafnframt skora samtökin á ráðuneytið að taka framangreindar ábendingar til skoðunar. LL eru sem fyrr fús til viðræðna við ráðuneytið um nánari útfærslu og skilyrði varðandi þau atriði sem hér eru nefnd og tilbúin til að leggjast á árarar við að vinna þá vinnu fljótt og vel með stjórnvöldum.

Virðingarfyllst,

f.h. Landssamtaka lífeyrissjóða,

Þórey S. Þórðardóttir,
framkvæmdastjóri